Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

27 февруари 2014 година*

„Преюдициално запитване — Договор за потребителски кредит — Неравноправни клаузи — Директива 93/13/ЕИО — Принудително изпълнение на арбитражно решение — Искане за встъпване в изпълнително производство — Сдружение за защита на потребителите — Национално законодателство, което не допуска такова встъпване — Процесуална автономия на държавите членки“

По дело C-470/12,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Okresný súd Svidník (Словакия) с акт от 31 август 2012 г., постъпил в Съда на 19 октомври 2012 г., в рамките на производство по дело

Pohotovosť s. r. o.

срещу

Miroslav Vašuta,

в присъствието на:

Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: M. Ilešič, председател на състав, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (докладчик) и E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за Pohotovosť s. r. o., от J. Fuchs, konateľ spoločnosti,

— за Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, от I. Šafranko, advokát,

— за словашкото правителство, от B. Ricziová, в качеството на представител,

* Език на производството: словашки.

— за германското правителство, от T. Henze и J. Kemper, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от M. van Beek и A. Tokár, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 декември 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 6—8 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273), разглеждани във връзка с членове 38 и 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между дружеството Pohotovosť s. r. o. (наричано по-нататък „Pohotovosť“) и г-н Vašuta относно изпълнението на арбитражно решение, с което последният е осъден да възстанови парични суми по договор за потребителски кредит.

Право на Съюза

Директива 93/13

3 Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, [тя] се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, […] създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

4 Съгласно член 6, параграф 1 от тази директива:

„Държавите членки [предвиждат, че] включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици […] не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

5 Член 7 от посочената директива гласи:

„1. Държавите членки [гарантират], че в интерес на потребителите и конкурентите [продавачи или доставчици], съществуват подходящи и ефективни мерки за [преустановяване] на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици.

2. Посочените в параграф 1 мерки включват разпоредби, даващи възможност на лица или организации, които имат правен интерес от защитата на потребителите, по смисъла на националното законодателство, да сезират, при условията на националното право, съд или компетентен административен орган, които да решат дали клаузите на договора, изготвени с цел […] общо използване[,] са неравноправни, и да предприемат подходящи и ефективни мерки по преустановяване на продължаваща употреба на подобни клаузи.

3. С оглед на действащото национално законодателство, правните средства за защита, посочени в параграф 2, може да са насочени отделно, или заедно, срещу [няколко] продавачи или доставчици от един и същ икономически сектор, или техни сдружения, които използват или препоръчват употребата на същите, или подобни по смисъл, [общи условия на договори]“.

6 Член 8 от същата директива гласи:

„Държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора, в областта на настоящата директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите“.

Словашко право

7 В член 93 от Гражданския процесуален кодекс в редакцията му, приложима към фактите по главното производство (наричан по-нататък „Гражданският процесуален кодекс“), се предвижда следното:

„1) В подкрепа на исканията на ищеца, жалбоподателя или ответника в производството може да встъпи лице, което има правен интерес от неговия изход, като това не се отнася за производствата за развод, производствата относно действителността на брак или производствата за установяване на съществуването или несъществуването на брак.

2) В подкрепа на исканията на ищеца, жалбоподателя или ответника в производството може да встъпи и юридическо лице с предмет на дейност защита на права, извършвана въз основа на специална правна уредба.

3) Лицето встъпва в производството по своя собствена инициатива или по изпратено му от съда искане на някоя от страните. Съдът се произнася по допустимостта на встъпването само, ако е сезиран с искане за това.

4) В производството встъпилата страна има същите права и задължения като страните в него. Тя обаче действа само от свое име. Ако действията ѝ са в противоречие с действията на страната, в чиято подкрепа е встъпила, съдът ги преценява след като разгледа всички обстоятелства“.

8 Член 251, параграф 4 от този кодекс гласи:

„Разпоредбите от предходните части на този кодекс се прилагат за изпълнението на решенията и за изпълнителните производства по смисъла на специалната правна уредба […], освен ако тази правна уредба не предвижда друго. Във всички случаи обаче съдът се произнася с определение“.

9 В член 37, параграфи 1 и 3 от Изпълнителния кодекс в редакцията му, приложима към фактите по главното производство (наричан по-нататък „Изпълнителният кодекс“), се посочва:

„1) Страни в производството са взискателят и длъжникът; други лица могат да бъдат страни в производството само в тези части от производството, за които настоящият закон им признава такова качество. Когато съдът се произнася по разноските за изпълнителното производство, за страна в последното се счита и съдебният изпълнител.

[…]

3) Изпълнението може да се насочи срещу лице, различно от посоченото в решението като длъжник, или да се извърши в полза на лице, различно от посоченото в решението като взискател, само ако се установи, че на това лице са били прехвърлени произтичащите от изпълнителното основание задължения или права в съответствие с член 41. При настъпването на обстоятелства по силата на които се извършва прехвърляне на произтичащи от изпълнителното основание права и задължения или встъпване в тях, страните в производството са длъжни писмено и без ненужно забавяне да уведомят органа по изпълнението. Към уведомлението се прилага документ, удостоверяващ прехвърлянето на правата и задълженията или встъпването в тях. В четиринадесетдневен срок, считано от деня, в който е узнал за настъпването на тези обстоятелства, органът по изпълнението е длъжен да сезира съда с искане да се допусне заменяне на страните в производството. Съдът се произнася с определение в шестдесетдневен срок, считано от подаването на искането. За решението се уведомяват органът по изпълнението, взискателят и длъжникът, посочени в изпълнителното основание, а също и страната, на която е било прехвърлено правото или задължението“.

10 Съгласно член 25, параграфи 1 и 2 от Закон № 250/2007 за защита на потребителите сдружение може да предяви иск или подаде жалба съответно до административен орган или съд във връзка със защитата на правата на потребителите или да участва в такова производство, ако това е основният предмет на извършваната от него дейност или ако е включено в списъка на одобрените от Европейската комисия лица, като въпреки това във всеки отделен случай съдът има право да провери дали това лице има право да предяви иск или подаде жалба. Освен това, ако е упълномощено, такова сдружение може да представлява потребителя пред държавните органи в производствата по упражняването на правата на последния, включително правото на обезщетение за причинените вреди от нарушаването на потребителските права.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

11 Pohotovosť отпуска потребителски кредит на г-н Vašuta. С решение от 9 декември 2010 г. Stálý rozhodcovský súd (Постоянен арбитражен съд) разпорежда на г-н Vašuta да заплати определена сума на Pohotovosť.

12 Pohotovosť подава искане за изпълнение на това окончателно и подлежащо на изпълнение арбитражно решение. На 25 март 2011 г. упълномощеният от Pohotovosť съдебен изпълнител сезира Okresný súd Svidník (Районен съд, Свидник) с искане да се допусне изпълнението на арбитражното решение. С решение от 29 юни 2011 г. искането е отхвърлено в частта относно събирането на вземанията за лихви за забава и относно разходите по последното. По отношение на останалите вземания обаче посоченият съд уважава искането за изпълнение на арбитражното решение.

13 На 9 септември 2011 г. Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS (Сдружение за защита на потребителите HOOS, наричано по-нататък „Združenie HOOS“) подава искане за встъпване в изпълнително производство, като се позовава на член 93, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс. По същество то твърди, че упълномощеният съдебен изпълнител не е безпристрастен, и по-специално изтъква, че в миналото същият е бил в трудово правоотношение с Pohotovosť. Така съгласно съдебната практика на Ústavný súd Slovenskej republiky (Конституционен съд на Словашката република) обстоятелството, че съдебният изпълнител е бил служител на Pohotovosť, било несъвместимо с изпълнението на задължението му за безпристрастност. Освен това Združenie HOOS иска пълното спиране на изпълнителното производство.

14 В писмено становище от 27 март 2012 г. Pohotovosť заключава, че встъпването на Združenie HOOS в производството пред запитващата юрисдикция е недопустимо, тъй като Изпълнителният кодекс не предвижда изрично възможност за такова встъпване.

15 С определение от 24 май 2012 г. Okresný súd Svidník обявява искането за встъпване в изпълнително производство на Združenie HOOS за недопустимо и отхвърля искането за спиране на производството.

16 На 18 юни 2012 г. Združenie HOOS подава жалба срещу това определение. От една страна то твърди, че г-н Vašuta не е разполагал с достатъчно информация. От друга страна, посоченият съд не приложил служебно в полза на г-н Vašuta правила, които в достатъчна степен да го защитят от неравноправна арбитражна клауза, и не извел правни изводи от обстоятелството, че в договора за потребителски кредит не бил посочен годишният процент на разходите. Същият съд не приложил правилно съдебната практика, произтичаща по-специално от Решение от 6 октомври 2009 г. по дело Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, Сборник, стр. I-9579) и Определение от 16 ноември 2010 г. по дело Pohotovosť (C-76/10, Сборник, стр. I-11557).

17 Видно от представените на Съда писмени становища, в свое решение от 10 октомври 2012 г. Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република) приема, че встъпването на сдружение за защита на потребителите в изпълнително производство срещу потребител е недопустимо, тъй като това не е производство по спор, а производство по изпълнение на окончателно и задължително за длъжника решение по същество. Ústavný súd Slovenskej republiky възприел подобен подход и в свое решение от 15 януари 2013 г.

18 Според запитващата юрисдикция тълкуването на Съда на Директива 93/13 би могло да има ключово значение за разрешаването на спора в главното производство.

19 При това положение Okresný súd Svidník решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8 от Директива 93/13 [...] във връзка с разпоредбите на членове 38 и 47 от [Хартата] да се тълкуват в смисъл, че не допускат разпоредби на националното право като член 37, параграфи 1 и 3 от Изпълнителния кодекс, които изключват встъпването на сдружение за защита на правата на потребителите в изпълнителното производство?

2) Ако отговорът на първия въпрос е в смисъл, че посочената нормативна уредба не противоречи на правото [на Съюза], трябва ли разпоредбите на член 37, параграфи 1 и 3 от Изпълнителния кодекс да се тълкуват в смисъл, че допускат националният съд да признае качеството на встъпила страна в изпълнителното производство на сдружение за защита на правата на потребителите въз основа на член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8 [от посочената директива]?“.

По направените искания от Pohotovosť след приключване на устната фаза на производството

20 С молба от 31 януари 2014 г., постъпила в секретариата на Съда на 6 февруари същата година, след като на 12 декември 2013 г. генералният адвокат се е произнесъл със заключение, Pohotovosť иска възобновяване на устната фаза на производството на основание член 83 от Процедурния правилник на Съда, твърдейки, че липсва достатъчно информация относно нов факт от решаващо значение за решението на Съда. Освен това Pohotovosť иска в настоящото преюдициално производство Съдът да изслуша страна по висящ пред Okresný súd Bardejov (Районен съд, Bardejov) съдебен спор, от името на която според Pohotovosť Združenie HOOS подало жалба, почиваща на погрешни от правна гледна точка основания и доводи.

21 Следва да се припомни, на първо място, че Съдът може — служебно или по предложение на генералния адвокат, както и по искане на страните — да разпореди възобновяване на устната фаза на производството съгласно член 83 от Процедурния правилник, ако счита, че делото не е достатъчно изяснено или че трябва да се реши въз основа на довод, който страните не са разисквали (Решение от 12 декември 2013 г. по дело Carratù, C-361/12, точка 18 и цитираната съдебна практика).

22 На второ място, съгласно член 252, втора алинея ДФЕС функцията на генералния адвокат е да представя публично, при пълна безпристрастност и независимост, мотивирани заключения по делата, за които съгласно Статута на Съда на Европейския съюз се изисква неговото произнасяне. При изпълнението на тази задача той може, ако е необходимо, да анализира преюдициалното запитване, като го постави в контекст, по-широк от контекста, строго определен от запитващата юрисдикция или от страните в главното производство. Като се има предвид, че Съдът не е обвързан нито от заключението на генералния адвокат, нито от мотивите, на които то се основава, не е необходимо да се възобновява устната фаза на производството съгласно член 83 от Процедурния правилник всеки път когато генералният адвокат повдигне правен въпрос, по който страните не са разменили становища (Решение по дело Carratù, посочено по-горе, точка 19 и цитираната съдебна практика).

23 В случая, от една страна, не се налага делото да се решава въз основа на доводи, които страните не са разисквали. От друга страна, що се отнася до искането на Pohotovosť в настоящото преюдициално производство Съдът да изслуша лице, което е страна в национално съдебно производство, различно от главното производство, трябва да се припомни, че производството по член 267 ДФЕС е производство за сътрудничество между националния съд и съда на Съюза и че видно от член 97, параграф 1 от Процедурния правилник страните в спора в главното производство се определят от запитващата юрисдикция в съответствие с националните процесуални правила. В случая обаче въпросното лице не е определено като страна в спора в главното производство от запитващата юрисдикция (вж. в този смисъл Определение на председателя на Съда от 23 март 2007 г. по дело Cedilac, C-368/06, точка 6).

24 При това положение и след като генералният адвокат бе изслушан, исканията на Pohotovosť не следва да бъдат уважени.

По допустимостта на преюдициалното запитване

25 В писмените си бележки, подадени на основание член 23, втора алинея от Статута на Съда, Pohotovosť по-специално уведомява Съда, че на 14 ноември 2012 г. е подало писмено становище до запитващата юрисдикция, в което е декларирало, че желае да оттегли изцяло искането си за изпълнение и е поискало от същата юрисдикция да прекрати производството. Запитващата юрисдикция била длъжна да се произнесе по искането за оттегляне, като прекрати изпълнително производство. Във всички случай Съдът трябвало да отхвърли настоящото преюдициално запитване като недопустимо, тъй като главното производство щяло да бъде прекратено.

26 Съдът приканва Okresný súd Svidník да потвърди дали, предвид съобщението за оттегляне, спорът, по който първоначално е представил преюдициалното си запитване, е все още висящ пред него, и дали с оглед на това поддържа последното, като с писма, постъпили в Съда на 8 юли 2013 г. и на 10 септември 2013 г., Okresný súd Svidník отговаря, че на 27 декември 2012 г. Pohotovosť е подало до него искане за спиране на производството по изпълнението на арбитражното решение. Запитващата юрисдикция също така отбелязва, че материалите по делото в главното производство вече са в Krajsky súd v Prešove (Окръжен съд, Прешов), тъй

като Pohotovosť обжалва пред този съд акта за преюдициално запитване. Okresný súd Svidník обаче посочва, че главното производство продължава да е висящо пред него и поради това поддържа преюдициалното си запитване.

27 В това отношение следва да се напомни, че съгласно постоянната съдебна практика въпросите, свързани с тълкуването на правото на Съюза и поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, която той определя съгласно своите правомощия и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (вж. в този смисъл Решение от 7 юни 2007 г. по дело Van der Weerd и др., C-222/05-C-225/05, Сборник, стр. I-4233, точка 22 и цитираната съдебна практика).

28 Въпреки това, както от съдържанието, така и от структурата на член 267 ДФЕС е видно, че преюдициалното производство предполага действително наличие на висящ пред националните юрисдикции спор, в който те трябва да се произнесат с решение, отразяващо евентуално решението по преюдициалното запитване (вж. в този смисъл Решение от 15 юни 1995 г. по дело Zabala Erasun и др., C-422/93-C-424/93, Recueil, стр. I-1567, точка 28, Решение от 12 март 1998 г. по дело Djabali, C-314/96, Recueil, стр. I-1149, точка 18 и Решение от 20 януари 2005 г. по дело García Blanco, C-225/02, Recueil, стр. I-523, точка 27).

29 Всъщност основанието на едно преюдициално запитване не е във формулирането на консултативни становища по общи или хипотетични въпроси, а в необходимостта от него за действителното решаване на спор (вж. Решение от 16 декември 1981 г. по дело Foglia, 244/80, Recueil, стр. 3045, точка 18, Решение от 25 март 2004 г. по дело Azienda Agricola Ettore Ribaldi и др., C-480/00-C-482/00, C-484/00, C-489/00-C-491/00 и C-497/00-C-499/00, Recueil, стр. I-2943, точка 72 и Решение по дело García Blanco, посочено по-горе, точка 28).

30 В настоящото дело трябва да се констатира, че в отговор на въпрос на Съда запитващата юрисдикция го уведомява, че разглежданото от нея дело все още е висящо. Следователно, тъй като въведеното с член 267 ДФЕС производство е инструмент за сътрудничество между Съда и националните юрисдикции, чрез който Съдът предоставя на националните юрисдикции насоките за тълкуването на правото на Съюза, които са им необходими за решаването на висящия пред тях спор (вж. по-специално Решение от 16 юли 1992 г. по дело Meilicke, C-83/91, Recueil, стр. I-4871, точка 22 и Решение от 24 март 2009 г. по дело Danske Slagterier, C-445/06, Сборник, стр. I-2119, точка 65), такова уведомление от страна на национална юрисдикция обвързва Съда и по принцип не може да се оспорва от страните в главното производство.

31 Що се отнася до обжалването на акта за преюдициално запитване, трябва да се припомни, че съгласно член 267 ДФЕС преценката на релевантността и на необходимостта от преюдициалния въпрос по принцип е в правомощията единствено на юрисдикцията, която е разпоредила преюдициалното запитване, при условията на извършваната от Съда ограничена проверка в съответствие със съдебната практика, припомнена в точка 27 от настоящото решение. Така запитващата юрисдикция трябва да се съобрази с евентуалното съдебно решение, постановено по жалба срещу акта, с който се разпорежда преюдициалното запитване, и по-специално да реши дали е необходимо да поддържа своето преюдициално запитване, да го измени или да го оттегли (вж. Решение от 16 декември 2008 г. по дело Cartesio, C-210/06, Сборник, стр. I-9641, точка 96).

32 Следователно в положение като това в главното производство, както и за по-голяма яснота и в интерес на правната сигурност Съдът трябва да се придържа към акта, с който е разпоредено преюдициалното запитване и който трябва да остане в сила, докато не бъде отменен или изменен от постановилата го юрисдикция, като само последната може да вземе решение за отмяната или изменението (вж. Решение по дело Cartesio, посочено по-горе, точка 97).

33 Само ако в съответствие с приложимите национални процесуалноправни норми въззивната юрисдикция реши да отмени акта, с който запитващата юрисдикция отказва да вземе предвид оттеглянето на ищец или жалбоподател в главното производство и да разпореди оттеглянето на отправеното от последната преюдициално запитване, Съдът може да реши да се съобрази с решението на въззивната юрисдикция, като евентуално заличи делото от регистъра на Съда, след като се запознае със становището на запитващата юрисдикция в това отношение, ако има такова (вж. в този смисъл Определение на председателя на Съда от 25 септември 2013 г. по дело BNP Paribas Personal Finance и Facet, C-564/12, точки 1—5).

34 Трябва обаче да се констатира, че в настоящото дело Съдът не е бил уведомяван от запитващата юрисдикция или от някоя друга юрисдикция по смисъла на член 267 ДФЕС за такова решение на Krajsky súd v Prešove.

35 Предвид всички гореизложени съображения на преюдициалното запитване следва да се даде отговор.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

36 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 93/13, и по-специално член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8, разглеждани във връзка с членове 38 и 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, изключваща възможността сдружение за защита на потребителите да встъпи в подкрепа на определен потребител в насочено срещу последния производство по изпълнение на окончателно арбитражно решение.

37 В това отношение от акта за преюдициално запитване следва, че по делото в главното производство Združenie HOOS иска да му се разреши да встъпи във воденото от Pohotovosť изпълнително производство срещу г-н Vašuta, по-специално тъй като счита, че с решението си да спре производството по изпълнение на арбитражното решение само по отношение на част от вземането и да допусне изпълнението по отношение на останалата част, при наличието на неравноправна арбитражна клауза Okresný súd Svidník не е защитил по служебен ред потребителя в достатъчна степен и не е извел правни изводи от обстоятелството, че в договора за потребителски кредит не е бил посочен годишният процент на разходите. Решението на Okresný súd Svidník не съответствало на практиката на Съда, произтичаща по-специално от Определение по дело Pohotovosť, посочено по-горе.

38 Освен това изглежда, че съгласно член 93, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс сдружение за защита на потребителите може да бъде допуснато като встъпила страна в материалноправен спор, който засяга потребител. От друга страна обаче, в засягащите потребител изпълнителни производства, независимо дали се изпълнява решение на национална юрисдикция, или окончателно арбитражно решение като това в главното производство, съгласно съдебната практика на Najvyšší súd Slovenskej republiky и на Ústavný súd Slovenskej republiky Изпълнителният кодекс не допуска встъпването на такова сдружение.

39 Съгласно установената съдебна практика въведената с Директива 93/13 система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на възможностите си да преговаря, така и на степента си на информираност, поради което в крайна сметка той приема условията, установени предварително от продавача или доставчика, без да може да повлияе на съдържанието им (Решение от 27 юни 2000 г. по дело Océano Grupo Editorial и Salvat Editores, C-240/98-C-244/98, Recueil, стр. I-4941, точка 25, Решение от 26 октомври 2006 г. по дело Mostaza Claro, C-168/05, Recueil, стр. I-10421, точка 25 и Определение по дело Pohotovost', посочено по-горе, точка 37).

40 За да се осигури търсената с посочената директива защита, Съдът вече многократно е подчертавал, че това неравноправно положение може да се компенсира само с положителна и външна по отношение на самите страни по договора намеса (Решение по дело Océano Grupo Editorial и Salvat Editores, посочено по-горе, точка 27, Решение по дело Mostaza Claro, посочено по-горе, точка 26, Решение по дело Asturcom Telecomunicaciones, посочено по-горе, точка 31 и Определение по дело Pohotovost', посочено по-горе, точка 39).

41 В това отношение възможността съдът служебно да провери неравноправния характер на дадена клауза, е подходящо средство както за постигане на поставената в член 6 от Директива 93/13 цел, а именно да бъде предотвратено обвързването на отделния потребител с неравноправна клауза, така и за подпомагане на осъществяването на целта по член 7 от тази директива, тъй като подобна проверка може да има възпиращ ефект и да допринесе за прекратяване на практиката на продавачите или доставчиците да използват неравноправни клаузи в потребителските договори (Решение от 21 ноември 2002 г. по дело Cofidis, C-473/00, Recueil, стр. I-10875, точка 32, Решение по дело Mostaza Claro, посочено по-горе, точка 27 и Определение по дело Pohotovost', посочено по-горе, точка 41).

42 Както посочва генералният адвокат в точки 55 и 56 от заключението си, съгласно практиката на Съда националният съд, който разглежда дело за изпълнение на окончателно арбитражно решение, както в главното производство, трябва да извърши положителна и външна по отношение на страните по договора намеса, предвидена в посочената директива, за да компенсира съществуващото неравноправно положение на потребителя спрямо продавача или доставчика. Всъщност, когато разполага с необходимата за това правна и фактическа информация, този съд е длъжен служебно да провери неравноправния характер на договорните клаузи, стоящи в основата на установеното в това решение вземане, ако съгласно националните процесуални правила в такова изпълнително производство същият съд е длъжен служебно да прецени дали е налице противоречие между арбитражна клауза и вътрешните императивни правни норми (вж. в този смисъл Решение от 4 юни 2009 г. по дело Pannon GSM, C-243/08, Сборник, стр. I-4713, точка 32, Решение по дело Asturcom Telecomunicaciones, посочено по-горе, точка 53 и Определение по дело Pohotovost', посочено по-горе, точка 51).

43 Що се отнася до функцията, която могат да изпълняват сдруженията за защита на потребителите, трябва да се отбележи, че член 7, параграф 1 от Директива 93/13 задължава държавите членки да осигурят подходящи и ефективни мерки за преустановяване на употребата на неравноправни клаузи в договорите, сключвани с потребители (Решение от 26 април 2012 г. по дело Invitel, C-472/10, точка 35). В това отношение от член 7, параграф 2 от същата директива следва, че тези мерки включват възможността на лица или организации, които имат правен интерес от защитата на потребителите, да сезират съда, за да се установи дали клаузи, изготвени с цел общо използване, са неравноправни, и съответно прилагането им да бъде забранено (вж. Решение от 24 януари 2002 г. по дело Комисия/Италия, C-372/99, Recueil, стр. I-819, точка 14 и Решение по дело Invitel, посочено по-горе, точка 36).

44 Превантивното естество и възпиращата цел на исковете за преустановяване на нарушения, както и необвързването им с какъвто и да било конкретен индивидуален спор дават възможност те да се предявяват дори когато клаузите, чието прилагане е поискано да се забрани, не са били използвани в конкретни договори (вж. Решение по дело Комисия/Италия, посочено по-горе, точка 15 и Решение по дело Invitel, посочено по-горе, точка 37).

45 Както обаче посочва генералният адвокат в точка 62 от заключението си, трябва да се констатира, че нито Директива 93/13, нито приетите след нея директиви, с които се допълва правната уредба на защитата на потребителите, съдържат разпоредби, уреждащи функцията, която могат или трябва да изпълняват сдруженията за защита на потребителите в индивидуални спорове, засягащи потребител. Следователно Директива 93/13 не урежда въпроса дали посочените сдружения трябва да имат право да бъдат допускани да встъпват в подкрепа на потребители по такива индивидуални спорове.

46 Така при липса на правна уредба на Съюза относно възможността за встъпване на сдружения за защита на потребителите в индивидуални спорове, засягащи на потребители, приемането на такива правила трябва да се извърши във вътрешния правов ред на всяка държава членка в съответствие с принципа на процесуалната автономия, но при условие тези правила да не са по-неблагоприятни от правилата, които уреждат подобни положения по вътрешното право (принцип на равностойност), и да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правото на Съюза (принцип на ефективност).

47 На първо място, що се отнася до принципа на равностойност, той изисква разглежданото национално правило да се прилага еднакво към правните средства за защита при нарушаване на правото на Съюза и към правните средства за защита при неспазване на вътрешното право със сходен предмет и основание (вж. по-специално Решение от 29 октомври 2009 г. по дело Pontin, C-63/08, Сборник, стр. I-10467, точка 45).

48 За да се провери дали посоченият принцип е спазен по делото, с което е сезирана запитващата юрисдикция, именно последната — която единствена непосредствено познава процесуалните правила, уреждащи правните средства за защита във вътрешния ѝ правен ред — трябва да разгледа както предмета, така и основните характеристики на евентуално сходните правни средства за защита с вътрешен характер. Въпреки това с оглед на преценката, която посочената юрисдикция следва да извърши, Съдът може да ѝ даде някои насоки относно тълкуването на правото на Съюза.

49 В това отношение, както подчертава генералният адвокат в точка 73 от заключението си, от акта за преюдициално запитване е видно, че член 37, параграф 1 от Изпълнителния кодекс изключва възможността за встъпване на каквото и да било трето лице в каквото и да било производство по изпълнение на решение на национална юрисдикция или на окончателно арбитражно решение, независимо дали встъпването се основава на нарушаване на правото на Съюза или на неспазване на вътрешното право.

50 При това положение не може да се приеме, че такава правна уредба нарушава принципа на равностойност, като не предвижда възможност да се допусне встъпване на сдружение за защита на потребителите в производство по изпълнение на окончателно арбитражно решение като разглежданото в главното производство.

51 На второ място, що се отнася до принципа на ефективност, следва да се припомни, че Съдът вече е приел, че всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави прилагането на правото на Съюза невъзможно или прекомерно трудно, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, за неговото развитие и за неговите особености пред различните национални инстанции. При това положение, ако е необходимо, трябва да се вземат под внимание

принципите, които стоят в основата на националната правораздавателна система, като например принципът на гарантиране на правото на защита, принципът на правната сигурност и правилното протичане на производството (вж. Решение от 5 декември 2013 г. по дело Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, точка 34 и цитираната съдебна практика).

52 В това отношение в член 38 от Хартата се посочва, че в политиките на Съюза се осигурява високо равнище на защита на потребителите. Тази повелителна разпоредба се отнася за прилагането на Директива 93/13. При липсата обаче на разпоредба в тази директива, която да предоставя право на сдруженията за защита на потребителите да встъпват в индивидуални спорове, засягащи потребители, сам по себе си член 38 от Хартата не налага тази директива да се тълкува в смисъл, че признава това право.

53 Горната констатация може да се направи и за разпоредбите на член 47 от Хартата относно правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, което означава, че на лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, ако тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие. След като в спорове между продавачи или доставчици и потребители Директива 93/13 изисква положителна и външна за страните по договора намеса на сезирания по такива спорове съд, в никакъв случай не може да се приеме, че отказът да се допусне встъпване на сдружение в подкрепа на определен потребител, нарушава правото на ефективна съдебна защита на този потребител, гарантирано от посочения член. Освен това встъпването на сдружение за защита на потребителите не следва да се отъждествява с правната помощ, която съгласно посочения член трябва да се предостави в определени случаи на лица, които не разполагат с достатъчно средства.

54 Що се отнася до това дали в този контекст сдружение за защита на потребителите може да се позове на същия член, трябва да се констатира, че отказът да се допусне встъпването му в производство, засягащо потребител, не нарушава правото на сдружението на ефективна съдебна защита на правата, които са му признати в качеството му на сдружение от този вид, а именно предоставеното му по член 7, параграф 2 от Директива 93/13 право на колективен иск.

55 Освен това трябва да се добави, че съгласно разглежданата в главното производство национална правна уредба сдружение може пряко да представлява такъв потребител във всякакъв вид производства, включително изпълнително, ако потребителят го упълномощи за това.

56 От гореизложеното следва, че като не предвижда възможност сдружение за защита на потребителите да встъпи в производството по изпълнение на съдебно решение или на окончателно арбитражно решение, национална правна уредба като разглежданата в главното производство не нарушава принципа на ефективността.

57 Предвид всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че Директива 93/13, и по-специално член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8, разглеждани във връзка с членове 38 и 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, изключваща възможността сдружение за защита на потребителите да встъпи в подкрепа на определен потребител в насочено срещу последния производство по изпълнение на окончателно арбитражно решение.

По втория въпрос

58 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 37, параграфи 1 и 3 от Изпълнителния кодекс трябва да се тълкува в смисъл, че допуска възможността въз основа на член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8 от Директива 93/13 национален съд да признае качеството на встъпила страна на сдружение за защита на потребителите в производство по изпълнение на окончателно арбитражно решение.

59 Всъщност с този въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда тълкуване, което може да се даде по националното ѝ право.

60 В преюдициалното производство обаче Съдът не може да тълкува национални законови или подзаконови разпоредби (вж. Решение от 9 септември 2003 г. по дело Jaeger, C-151/02, Recueil, стр. I-8389, точка 43 и Решение от 23 март 2006 г. по дело Enirisorse, C-237/04, Recueil, стр. I-2843, точка 24 и цитираната съдебна практика).

61 Предвид всички гореизложени съображения вторият въпрос следва да се обяви за недопустим.

По съдебните разноски

62 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори, и по-специално член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8, разглеждани във връзка с членове 38 и 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, изключваща възможността сдружение за защита на потребителите да встъпи в подкрепа на определен потребител в насочено срещу последния производство по изпълнение на окончателно арбитражно решение.

Подписи